

Kommuners klimatmålsarbete

En del av projektet *Offentlig upphandling som klimatpolitiskt styrmedel*

Uppdragsnamn Offentlig upphandling som klimatpolitiskt styrmedel	Uppdragsgivare IVL Svenska Miljöinstitutet AB	
Författare Karin Lindeberg	Granskare Sofie Lindgren	Datum 2024-02-02

Innehåll

Sammanfattning	4
Om projektet	6
1 Utvecklingsprojekt och samarbeten	7
2 Utgångspunkter för kommunala klimatmål	8
2.1 Parisavtalet	8
2.1 Nationella klimatmål	8
2.2 Målbilder och målnivåer	9
2.3 Koldioxidbudget	10
3 Klimatmål i upphandling	11
4 Några kommuner i framkant	12
4.1 Göteborgs Stad	12
4.1.1 Regionala klimatmål	12
4.1.2 Kommunala klimatmål	13
4.1.3 Klimatmål i upphandling	13
4.2 Malmö stad	16
4.2.1 Regionala klimatmål	16
4.2.2 Kommunala klimatmål	16
4.2.3 Klimatmål i upphandling	18
4.3 Umeå kommun	19
4.3.1 Regionala klimatmål	19
4.3.2 Kommunala klimatmål	19
4.3.3 Klimatmål i upphandling	21
4.4 Uppsala kommun.....	22
4.4.1 Regionala klimatmål	22
4.4.2 Kommunala klimatmål	23
4.4.3 Klimatmål i upphandling	24

5	Diskussion och slutsats	25
5.1	Hur ser kommunernas klimatmål ut?	25
5.2	På vilket sätt och i vilken omfattning finns klimatmål för upphandling och inköp? ..	27

Sammanfattning

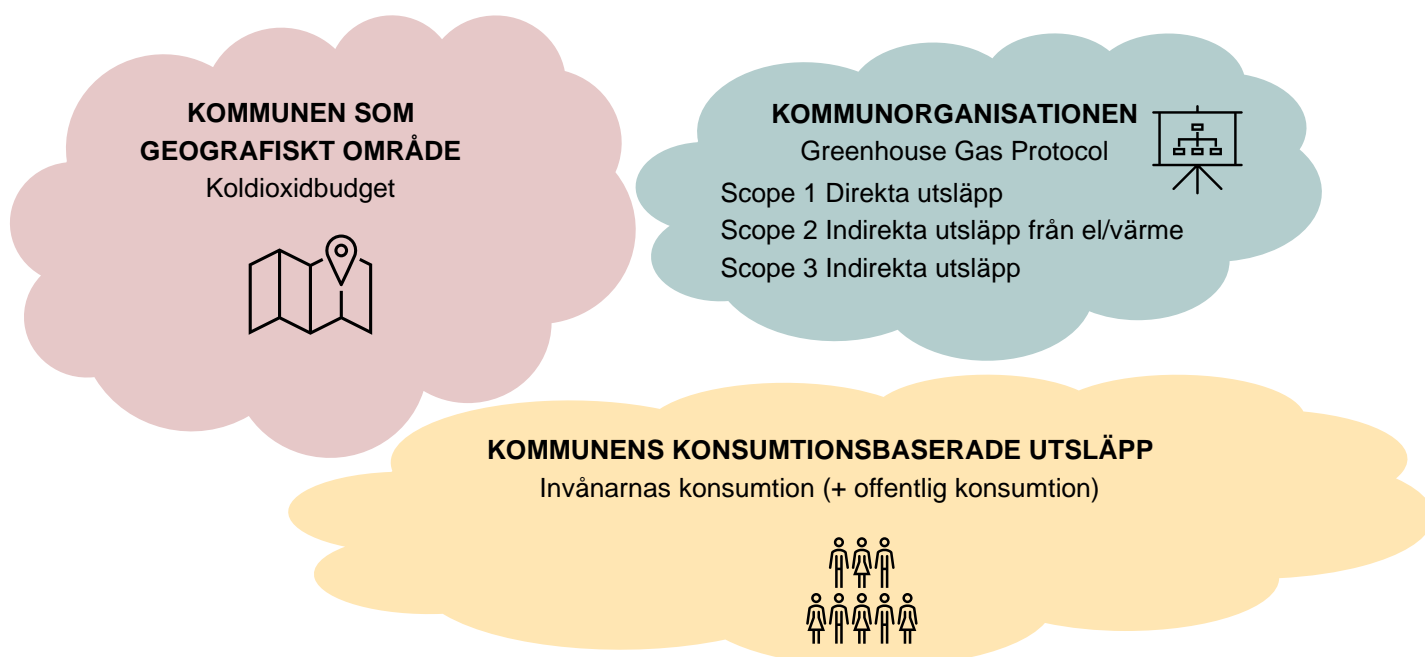
Många kommuner har ambitiösa klimatmål och upphandling är ett viktigt verktyg för att minska klimatpåverkan. I denna rapport utreds kopplingen däremellan. Syftet är att kartlägga på vilket sätt och i vilken omfattning klimatmål i upphandling görs i kommuner. Arbetet är en del av forskningsprojektet ”*Offentlig upphandling som klimatpolitiskt styrmedel*” som leds av IVL Svenska Miljöinstitutet och finansieras av Vinnova. I denna rapport besvaras följande frågeställningar:

- Hur ser kommunernas klimatmål ut? Vilka är utgångspunkterna?
- På vilket sätt och i vilken omfattning finns klimatmål för upphandling och inköp?

För att kunna besvara dessa frågeställningar har vi utgått från fyra svenska kommuner; Göteborgs Stad, Malmö stad, Umeå kommun och Uppsala kommun.

Hur ser kommunernas klimatmål ut?

Generellt sett har kommunerna en tydlig gemensam utgångspunkt gällande sina klimatmål, nämligen Parisavtalet. Sveriges nationella klimatmål bygger på Parisavtalet och kommunerna bryter ner målen på lokal nivå. Vi har identifierat en uppdelning mellan tre olika perspektiv i kommunernas klimatmål, som illustreras i Figur 1 nedan. Mål för *kommunens geografiska område* är ofta centrala i kommuners klimatmål och kopplas ofta koldioxidbudgetar. Därtill kommer klimatmål specifika för *kommunorganisationen*, som ofta beräknas enligt Greenhouse Gas Protocol (GHG). Vidare finns ibland separata klimatmål för *konsumtionsbaserade utsläpp*, som ofta begränsas till privat konsumtion och uttrycks som utsläppsminskningar per invånare och år. Om klimatmål för upphandling ska brytas ner från något av dessa mål är det kommunorganisationens mål som ligger närmast till hands, där många börjar kartlägga inkörens klimatpåverkan som ingår i Scope 3.

Figur 1. Tre perspektiv för beräkning av en kommuns klimatpåverkan.

På vilket sätt och i vilken omfattning finns klimatmål för upphandling och inköp?

De fyra studerade kommunerna har brutit ner sina övergripande klimatmål på olika sätt för att omfatta upphandling och inköp. Vissa kategorier återkommer, nämligen Bygg & anläggning, livsmedel och fossilbränslefria transporter. Kommunernas klimatarbete har alltså fått genomslag framför allt inom ett fåtal inköpskategorier och inte nödvändigtvis genomgående för samtliga inköp. I övrigt kopplas klimatpåverkan från inköpen direkt till klimatmålen för kommunorganisationen (där de ingår i scope 3) och flera har nyligen genomfört en kartläggning av nuläget genom t.ex. miljöspendanalys, för att kunna använda som baseline vid måluppföljning.

Om projektet

Denna rapport är en del av det Vinnova-finansierade forskningsprojektet ”*Offentlig upphandling som klimatpolitiskt styrmedel*” som leds av IVL Svenska Miljöinstitutet, där Bjerking deltar som underkonsult. Bjerking's uppdrag har varit att ta fram en rapport för att utreda kopplingen mellan kommuners klimatmål och klimatkrav i upphandling.

Många kommuner har ambitiösa klimatmål och upphandling är ett viktigt verktyg för att minska klimatpåverkan. I denna rapport utreds kopplingen däremellan.

Syftet är att kartlägga på vilket sätt och i vilken omfattning klimatmål i upphandling görs i kommuner.

Frågeställningarna gäller både kommunernas övergripande klimatmål och deras mål för att minska klimatpåverkan från upphandling och inköp:

- Hur ser kommunernas klimatmål ut? Vilka är utgångspunkterna?
- På vilket sätt och i vilket omfattning finns klimatmål för upphandling och inköp?

Projektresultaten kommer att redovisas på hemsidan om klimatanpassad och cirkulär upphandling: [Klimatanpassad och cirkulär upphandling - IVL.se \(upphandlingspanelen.se\)](https://www.bjerking.se/klimatanpassad-och-cirkular-upphandling)

1 Utvecklingsprojekt och samarbeten

Det pågår flera utvecklingsprojekt och samarbeten för att främja svenska kommuners klimatomställning både i stort och särskilt kopplat till upphandling. Några av dem sammanfattas nedan.

Viable Cities

Viable Cities är ett strategiskt innovationsprogram inriktat på innovation för klimatneutrala och hållbara städer. Uppdraget är att snabba på klimatomställningen i städer till 2030. Viable Cities samordnas av KTH och finansieras av Vinnova, Energimyndigheten och Formas. Sedan 2021 medverkar 23 kommuner.

Kommunerna ska genom programmet arbeta för att bli klimatneutrala 2030 och har tecknat varsitt klimatkontrakt. Som en del av Viable Cities gjordes 2021 en jämförande analys¹ av de första nio städernas klimatåtaganden genom *Klimatkontrakt 2030*. En av rekommendationerna i analysen är att utveckla klimatmålen för konsumtionsbaserade (Scope 3) utsläpp.

Klimatkommunerna

Klimatkommunerna är en förening för kommuner och regioner som jobbar med aktivt lokalt klimatarbete och består av ett fyrtiotal medlemmar. Klimatkommunernas övergripande syfte är att minska utsläppen av växthusgaser i Sverige genom erfarenhetsutbyte, påverkansarbete och spridning av goda exempel. Ett av de senaste projekten har resulterat i en guide för kommuner i klimatomställningen², som bland annat innehåller strategier för kommunala klimatmål.

Fossilfritt Sverige

Fossilfritt Sverige har startat upp ett klimatledarprogram³ bestående av sex kommuner som ligger i framkant när det gäller att integrera klimatfrågan i upphandling. Det är Helsingborgs stad, Umeå kommun, Uppsala kommun, Växjö kommun, Örebro kommun och Östersunds kommun.

ClimateVisualizer

Forskare vid Uppsala universitet har tagit fram en metod för att bryta ner den globala koldioxidbudgeten på lokal nivå och hjälpt kommuner att ta fram sina egna koldioxidbudgetar. Det digitala verktyget ClimateVisualizer^{4,5} visualiserar kommuners koldioxidbudget, och projektet kallar koldioxidbudgeten för den vetenskapliga vägen mot kommuners klimatmål och Parisavtalets temperaturmål.

¹ Viable Cities (2021) Jämförelse av Klimatkontrakt 2030 – En analys av kommunernas åtaganden i Klimatkontrakt 2030
https://static1.squarespace.com/static/5dd54ca29c9179411df12b85/t/616ed7063345fb2bb0d28d66/1634653960488/20211019_VC_Analys_Klimatkontrakt.pdf

² Klimatkommunerna (2021) Kommunernas 13 uppgifter – En guide för kommuner i klimatomställningen
<http://klimatkommunerna.se/wp-content/uploads/2021/12/klimatkommunernas-13-uppgifter.pdf>

³ Fossilfritt Sverige (2020) Klimatledarprogram för offentlig upphandling
<https://fossilfritt sverige.se/2020/12/14/klimatledarprogram-for-offentlig-upphandling/>

⁴ Klimatsekretariatet (u.å) ClimateVisualizer <https://www.climatevisualizer.com/>

⁵ Klimatsekretariatet (2020) Climate Visualizer <https://www.klimatsekretariatet.se/new-page-4>

2 Utgångspunkter för kommunala klimatmål

Viable Cities sammanställning av de första nio medverkande kommunernas klimatmål visar på att de flesta redan har eller håller på att ta fram mål med ett globalt etiskt perspektiv med sikte på att vara fossilfria, använda enbart förnybara energikällor, ha nära noll-utsläpp eller vara klimatneutrala till 2030 och sedan gå vidare till att bli klimatpositiva.⁶

2.1 Parisavtalet

Klimatkommunerna har tagit fram en guide för kommuners klimatomställning⁷ som bland annat inkluderar ett antal strategier. Enligt guiden bör kommuners mål vara att bli klimatneutral och ligga i linje med Parisavtalet, alltså det globala klimatavtal som trädde i kraft 2016. Många kommuner hänvisar också till Parisavtalet när de presenterar sina klimatmål. Ändå har man lite olika utgångspunkter för vad detta innebär. En gemensam syn är dock att vi i Sverige behöver gå före i omställningen och minska de egna utsläppen i snabbare takt än världen i stort.

Flera svenska kommuner är med i One Planet City Challenge och Race to Zero. Det innebär att de åtar sig att sätta mål enligt Science Based Target vilka ligger i linje med vetenskapligt baserade målkriterier med utgångspunkt från Parisavtalet.

Det går att räkna ut hur mycket återstående koldioxid som är möjlig att släppa ut om världens länder ska hålla vad de förbundit sig till i Parisavtalet - en global koldioxidbudget. På senare år har metoder utvecklats för att på ett rättvist sätt fördela den globala koldioxidbudgeten till olika geografiska nivåer, till exempel länder och kommuner. Läs mer under avsnittet "Koldioxidbudget" nedan.

2.1 Nationella klimatmål

På nationell nivå har Sverige skrivit under det globala klimatavtalet Parisavtalet och har därmed åtagit sig att verka för att begränsa temperaturökningen och minska sin klimatpåverkan genom olika åtgärder: det klimatpolitiska ramverket för Sverige med klimatmål till 2030, 2040 och 2045, en klimatlag och ett klimatpolitiskt råd som tillsatts för att organisera och följa upp hur Sverige ska arbeta med åtagandena i Parisavtalet⁸. Det långsiktiga målet är att senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp.

⁶ Viable Cities (2021) Jämförelse av Klimatkontrakt 2030 – En analys av kommunernas åtaganden i Klimatkontrakt 2030
https://static1.squarespace.com/static/5dd54ca29c9179411df12b85/t/616ed7063345fb2bb0d28d66/1634653960488/20211019_VC_Analys_Klimatkontrakt.pdf

⁷ Klimatkommunerna (2023) Klimatkommunernas 13 uppgifter – En guide för kommuner i klimatomställningen <http://klimatkommunerna.se/wp-content/uploads/2023/07/klimatkommunernas-13-uppgifter-juli-2023-1.pdf>

⁸ Naturvårdsverket (u.å) Sveriges klimatmål och klimatpolitiska ramverk
<https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/klimatomstallningen/sveriges-klimatarbete/sveriges-klimatmal-och-klimatpolitiska-ramverk/>

Gällande de konsumtionsbaserade växthusgasutsläppen för den svenska befolkningen ligger de på cirka 8 ton per person och år⁹. Hushållen står för ca 60% av utsläppen och resterande 40% kommer från offentlig konsumtion och investeringar. För att ligga i linje med Parisavtalet bör de globala utsläppen vara i genomsnitt högst 1 ton per person och år till 2050¹⁰.

2.2 Målbilder och målnivåer

Kommunala klimatmål kan delas upp i generella målbilder genom slagkraftiga ord, t. ex. "en fossilfri och klimatneutral stad" och mätbara målnivåer, t. ex. "utsläppen av växthusgaser ska minska med 14% per år till år 2030 jämfört med 1990". Båda behövs för olika syften.

Viable Cities konstaterar i sin jämförande analys¹¹ att kommunerna har en roll att skapa en gemensam målbild och ett sammanhang som får alla aktörer och medborgare att känna tillit till att var och en bidrar, så att ingen inväntar någon annan. Här spelar mobiliserande målord som klimatneutralt och klimatpositivt en viktig roll.

Många kommuner har tagit fäste på 2030 som målar för att nå sina klimatmål, t. ex. klimatneutralitet eller en viss utsläppsminskning. Andra kommuner har mål om en årlig utsläppsminskning. Mål som omfattar en klimatneutral stad ger ofta utrymme för att klimatkompensera utsläpp som inte kan minskas genom andra åtgärder. Mål för en procentuell minskning av utsläpp ger inte samma utrymme och kan därför ses som mer ambitiösa.

I Viable Cities jämförelse av kommuners klimatmål konstateras att det finns skillnader i hur kommuner definierar klimatmål om en procentuell minskning av växthusgasutsläpp. I vissa fall handlar det om en procentuell minskning per invånare och i andra fall om procentuella minskning i absoluta tal, men det är inte alltid detta tydliggörs. Rapportförfattaren skriver vidare att eftersom de flesta städer och kommuner växer befolkningsmässigt, är en procentuell minskning i absoluta tal ett mer ambitiöst mål och att föredra jämfört med en procentuell minskning per invånare.

I Viable Cities rekommenderas de medverkande kommunerna att utveckla sina konsumtionsbaserade klimatmål (Scope 3)¹¹. Enligt Klimatkommunerna tillämpar allt fler kommuner ett konsumtionsperspektiv på beräkning och uppföljning av sina växthusgasutsläpp¹².

⁹ Naturvårdsverket (2023) Konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp per person och år <https://www.naturvardsverket.se/data-och-statistik/konsumtion/vaxthusgaser-konsumtionsbaserade-utslapp-per-person/>

¹⁰ Sveriges miljömål (u.å) Konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser per område <https://sverigemiljomal.se/miljomalen/generationsmalet/konsumtionsbaserade-vaxthusgasutslapp-per-omrade/>

¹¹ Viable Cities (2021) Jämförelse av Klimatkontrakt 2030 – En analys av kommunernas åtaganden i Klimatkontrakt 2030 https://static1.squarespace.com/static/5dd54ca29c9179411df12b85/t/616ed7063345fb2bb0d28d66/1634653960488/20211019_VC_Analys_Klimatkontrakt.pdf

¹² Klimatkommunerna (2023) Klimatkommunernas 13 uppgifter – En guide för kommuner i klimatomställningen <http://klimatkommunerna.se/wp-content/uploads/2023/07/klimatkommunernas-13-uppgifter-juli-2023-1.pdf>

2.3 Koldioxidbudget

Många kommuner har tagit fram koldioxidbudgetar som ett sätt att bryta ner den globala koldioxidbudgeten på lokal nivå och styra mot att uppnå Parisavtalets 2-gradersmål. Viable Cities rekommenderar att konceptet rättvis koldioxidbudget ska influera kommunernas klimatmål¹³.

Ett 50-tal kommuner, regioner och länsstyrelser i Sverige har idag upprättat koldioxidbudgetar. Enligt Viable Cities rapport från 2021 behövde svenska kommuner då minska utsläppen med 10-14% per år för att nå Parisavtalets 2-gradersmål¹³. Eftersom minskningen går för långsamt behöver takten öka. Flera kommuner har sedan dess behövt höja minskningstakten ytterligare till runt 16-17% per år. Detta är en kraftig nivåhöjning som kräver att vi tänker om och gör saker på helt nya sätt.

Aktuell hållbarhet utser i sin kommunrankning varje år Sveriges miljöbästa kommun¹⁴. Kommunerna rankas utifrån tillgängliga miljödata och enkätsvar. En av frågorna som skickades ut i enkäten för 2021 handlade om koldioxidbudget. Frågan löd: *"Har kommunen identifierat sitt utsläppsutrymme i förhållande till den globala koldioxidbudgeten för att uppnå Parisavtalets mål av en maximal uppvärmning med 2 grader?"*

23 procent av de svarande kommunerna (53 stycken) svarar att de har upprättat en koldioxidbudget. Samma andel uppger att de har påbörjat arbetet, medan 54 procent eller 126 kommuner svarar nej på frågan. Totalt är det 106 kommuner som har upprättat en koldioxidbudget eller påbörjat arbetet.

För att ta reda på om och hur kommunerna arbetar med uppföljning och därefter genomförande av åtgärderna för att nå Parisavtalet ställdes två följdfrågor.

Följdfråga 1 löd: *"Om ja, har kommunen sammanställt vad som behöver göras för att minska utsläppen i enlighet med kommunens utsläppsutrymme för att nå Parisavtalets mål av en maximal uppvärmning med 2 grader?"*

31 kommuner har sammanställt vad som behöver göras i enlighet med koldioxidbudgeten.

Följdfråga 2 löd: *"Om ja, har kommunen genomfört åtgärder för att minska utsläppen i enlighet med kommunens utsläppsutrymme för att nå Parisavtalets mål av en maximal uppvärmning med 2 grader?"*

Drygt 15 procent av kommunerna (36 stycken) har genomfört åtgärder kopplat till kommunens koldioxidbudget.

¹³ Viable Cities (2021) Jämförelse av Klimatkontrakt 2030 – En analys av kommunernas åtaganden i Klimatkontrakt 2030
https://static1.squarespace.com/static/5dd54ca29c9179411df12b85/t/616ed7063345fb2bb0d28d66/1634653960488/20211019_VC_Analys_Klimatkontrakt.pdf

¹⁴ Aktuell hållbarhet (2021) Kommunrankning 2021 <https://kommunrankning.miljobarometern.se/>

3 Klimatmål i upphandling

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) genomförde 2023 en enkätundersökning om kommunernas klimatarbete¹⁵. Av enkätsvaren framgick att runt 80% av respondenterna angav att kommunens klimatarbete fått genomslag i upphandling och andra åtgärder för fordon, livsmedel och energieffektivisering. Över hälften ser genomslag inom förnybar energi och konvertering från fossil energi, återbruk av möbler samt energiprestanda vid nybyggnation.

Kommunernas miljömål konkretiseras genom olika styrdokument. Enligt SKR:s enkätundersökning har runt 60% av kommunerna politiska beslut om minskad klimatpåverkan i styrdokument för upphandling¹⁵. Styrdokument för upphandling kan t. ex. vara en inköspolicy.

Fairtrade Sverige genomförde 2021 en enkätundersökning om hållbar upphandling¹⁶. Enkäten besvarades av 422 kommuner, regioner och statliga myndigheter och resultaten visar bland annat att:

- *"Sju av tio upphandlande myndigheter har en policy för hållbar upphandling"*
- *"Fyra av tio uppger ett behov av tydligare styrdokument om att prioritera hållbarhet."*

Sju av tio (72 procent) av respondenterna uppger att organisationen har ett styrdokument (till exempel en inköspolicy) som inbegriper hållbarhetskrav vid offentliga upphandlingar. Enkätundersökningen visade att en vanlig svårighet är att styrdokumentet är så pass allmänt hållna att de varken fungerar som riktlinjer eller mål. En respondent skriver: "De styrdokument som finns är väldigt övergripande, det borde vara mer konkretiserat vad för slags målsättningar kommunen har inom hållbarhetsområdet."

Det finns flera exempel på när klimatkrav ställs i upphandling utan att växthusgasutsläppen nödvändigtvis följs upp och kopplas till ett klimatmål. Ett exempel är de gemensamma klimatkrav för entreprenader som har tagits fram av Malmö stad, Göteborgs Stad, Stockholms stad och Trafikverket.¹⁷

¹⁵ SKR (2023) Kommunernas klimatarbete. Enkätundersökning 2023.
<https://skr.se/download/18.18d53e5a18a17749962daf54/1694180201326/Kommunernas-klimatarbete-SKR-enkat-2023.pdf>

¹⁶ Fairtrade Sverige (2022) Rapport: Så kan den offentliga upphandlingen bli mer hållbar
<https://fairtrade.se/rapport-sa-kan-den-offentliga-upphandlingen-bli-mer-hallbar/>

¹⁷ Trafikverket (2018) Vägledning till Gemensamma miljökrav för entreprenader
https://malmo.se/download/18.45c7aab61662eba4dac1fb7/1538575390975/vagledning_v.2_0-20180705.pdf

4 Några kommuner i framkant

I detta kapitel beskrivs klimatmålsarbetet och hur det kopplas till upphandling för fyra utvalda kommuner.

4.1 Göteborgs Stad

4.1.1 Regionala klimatmål

Genom satsningen *Klimat 2030* kraftsamlar Västra Götalandsregionen för att minska klimatpåverkan. Gemensamma klimatmål har satts upp¹⁸:

- *Utsläppen av växthusgaser i Västra Götaland ska minska med 80 procent till år 2030 från 1990 års nivå.*
- *Utsläppen av växthusgaser från västsvenskarnas konsumtion, oavsett var i världen de sker, ska minska med 30 procent jämfört med 2010.*

Under 2021 och 2022 har kommunerna i Västra Götaland tillsammans genomfört klimatlöften som beräknas minska utsläppen med drygt 75 000 ton koldioxidekvivalenter¹⁹.

Kommunstyrelsen i respektive kommun har tagit beslut om vilka av klimatlöftena som ska genomföras. Bland de 30 klimatlöftena för genomförande 2024-2026 finns flertalet som berör upphandling, bland annat: *"Vi arbetar strategiskt med att minska klimatpåverkan genom upphandling"*, *"Vi säkerställer kompetens och resurser för att upphandla med klimathänsyn"*, *"Vi gör klimatsmarta inköp"*, *"Vi ställer krav i upphandling för transportdelen i nya avtal"* och *"Våra nya arbetsmaskiner är fossilfria och upphandlingskrav ställs på entreprenader"*. Ett annat löfte lyder: *"Vi har en koldioxidbudget"*. Det innebär att kommunen har en politiskt antagen koldioxidbudget som årligen följs upp för att visa hur mycket av utsläppsutrymmet som finns kvar.

Västra Götaland har antagit en koldioxidbudget för 2020-2040²⁰, som visar hur mycket utsläppen i länet behöver minska varje år för att Västra Götaland ska uppfylla sin del av Parisavtalet. Enligt regionen ska koldioxidbudgeten tillämpas som ett verktyg för genomförandet av mål- och strategidokument. Den föreslagna minskningstakten för att Västra Götaland ska uppfylla sin del i Parisavtalet var från början 16% per år.²¹ År 2023 uppdaterades siffran till 12% per år.

¹⁸ Klimat 2030 (u.å) Vår berättelse <https://klimat2030.se/om-klimat-2030/var-berattelse/>

¹⁹ Klimat 2030 (u.å) Kommunernas klimatlöften <https://klimat2030.se/klimatloften/>

²⁰ Västra Götalandsregionen (2023) Koldioxidbudget för Västra Götaland 2020-2040 <https://www.vgregion.se/regional-utveckling/omraden/miljo-och-klimat/klimat/koldioxidbudget/>

²¹ Uppsala universitet (2019) Koldioxidbudget 2020-2040 Västra Götaland [https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/SOFIA/MN9337-342486626-18/SURROGATE/Rapport%20Koldioxidbudget%202020-2040%20V%c3%a4stra%20G%c3%b6taland%20\(1\).pdf](https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/SOFIA/MN9337-342486626-18/SURROGATE/Rapport%20Koldioxidbudget%202020-2040%20V%c3%a4stra%20G%c3%b6taland%20(1).pdf)

4.1.2 Kommunala klimatmål

I Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021-2030²² fastslås stadens klimatmål: "Göteborgs klimatavtryck är nära noll".

I miljö- och klimatprogrammet konstateras att Göteborg bör ligga över den globala minskningstakten för att leva upp till Parisavtalet och siktet ska vara inställt på att så snabbt som möjligt minska klimatavtrycket till noll. Vidare konstateras att klimatpåverkan från konsumtion behöver minska med minst 7,6 procent per år vilket motsvarar 64 procents minskning mellan 2017 och 2030. För att ligga i linje med det regionala målet inom *Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om* måste utsläppen inom Göteborgs geografiska område minska med minst 10,3 procent per år vilket motsvarar 80 procent minskning mellan 1990 och 2030. Göteborgs Stad ska även minska sina utsläpp i en ännu högre takt och använda verktyg och styrmedel för att driva på omställningen.

Göteborgs miljömål om nära noll klimatavtryck 2030 följs bland annat upp genom indikatorerna som visas i Tabell 1 nedan.

Tabell 1. Indikatorer och målvärden för Göteborgs Stads klimatmål "Göteborgs klimatavtryck är nära noll".²²

Mål: Göteborgs klimatavtryck är nära noll		
Indikator	Nuläge	Målvärde 2030
Utsläpp av växthusgaser per invånare och år inom Göteborgs geografiska område (inkluderar både utsläpp från den handlande och icke handlande sektorn)	4,2 ton koldioxid-ekvivalenter per invånare och år (2018)	1,1 ton koldioxid-ekvivalenter per invånare och år
Konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser per invånare i Sverige	8,9 ton koldioxid-ekvivalenter per invånare och år (2017)	3,3 ton koldioxid-ekvivalenter per invånare och år

4.1.3 Klimatmål i upphandling

Göteborgs stad har fyra delmål för att uppnå målet om ett klimatavtryck nära noll 2030. Det fjärde delmålet är "Göteborgs Stad minskar klimatpåverkan från inköp" och innebär att: "Utsläppen av växthusgaser från stadens inköp ur ett livscykelperspektiv ska minska med cirka 30 procent för livsmedel och med minst 90 procent för övriga inköp samt för byggnader och anläggningar."²² Delmålet följs upp genom indikatorerna som visas i Tabell 2 nedan.

²² Göteborgs Stad (2021) Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021-2030 <https://goteborg.se/wps/wcm/connect/4578bcdd-0a21-4d90-98c5-8ec4e68b366b/G%C3%B6teborgs+Stads+milj%C3%B6-+och+klimatprogram+2021-2030.pdf?MOD=AJPERES>

Tabell 2. Indikatorer och målvärden för uppföljning av Göteborgs Stads delmål "Göteborgs Stad minskar klimatpåverkan från inköp".²³

Delmål: Göteborgs Stad minskar klimatpåverkan från inköp			
Indikator	Nuläge	Målvärde 2025	Målvärde 2030
Utsläpp av växthusgaser ur ett livscykelperspektiv från inköpta inventarier, produkter, material och tjänster (Gäller inte de inköp som omfattas av övriga indikatorer inom delmålet)	Kräver utveckling	—	Minst 90 procent lägre jämfört med 2020
Utsläpp av växthusgaser ur ett livscykelperspektiv från ny- och ombyggda byggnader i egen regi samt vid nyexploatering på mark med markanvisningar	Kräver utveckling	Minst 50 procent lägre jämfört med 2020	Minst 90 procent lägre jämfört med 2020
Utsläpp av växthusgaser ur ett livscykelperspektiv från anläggningar i egen regi samt vid nyexploatering på mark med markanvisningar	Kräver utveckling	Minst 50 procent lägre jämfört med 2020	Minst 90 procent lägre jämfört med 2020
Utsläpp av växthusgaser ur ett livscykelperspektiv från inköpta livsmedel	1,9 kg koldioxid-ekvivalenter/kg livsmedel (2019)	—	1,3 kg koldioxid-ekvivalenter/kg livsmedel

För att kunna följa upp målet att klimatpåverkan från inköp ska minska med 90% år 2030 har Göteborgs Stad kartlagt utsläppen genom en miljöspendanalys. Under 2020 köpte Göteborgs Stad in varor och tjänster för totalt 26 miljarder kronor. Det genererade 427 000 ton koldioxidekvivalenter, vilket motsvarar 0,7 ton koldioxidekvivalenter per invånare²⁴. Utifrån detta utgångsläge arbetar Göteborgs Stad nu för att mäta och följa upp klimatpåverkan från stadens inköp.

Vad säger inköspolicyn?

Göteborgs Stads riktlinje för inköp och upphandling²⁵ anger att arbete med inköp och upphandling ska bidra till att uppfylla målen i stadens miljöprogram. I riktlinjen framgår att:

- "Staden ska genom att ställa krav vid sina inköp bidra till en hållbar stad"

²³ Göteborgs Stad (2021) Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021-2030 <https://goteborg.se/wps/wcm/connect/4578bcdd-0a21-4d90-98c5-8ec4e68b366b/G%C3%B6teborgs+Stads+milj%C3%B6-+och+klimatprogram+2021-2030.pdf?MOD=AJPERES>

²⁴ Göteborgs Stad (2022) Så påverkar Göteborg Stads inköp klimatet <https://avtalsnyheter.goteborg.se/2022/05/31/sa-paverkar-goteborg-stads-inkop-klimatet/>

²⁵ Göteborgs Stad (2022) Göteborgs Stads riktlinje för inköp och upphandling https://goteborg.se/wps/PA_Pabologshandlingar/file?id=39362

- *"Tjänster och produkter som innebär en så liten klimat- och miljöpåverkan som möjligt med bibehållen funktion ska väljas. Cirkulära lösningar ska eftersträvas. Möjligheter och risker med återvinning och återanvändning ska vägas in".*

Riktlinjen lyfter vidare fram ett antal cirkulära principer: *"När behov identifierats av varor eller material av mer bestående karaktär skall verksamheten undersöka möjligheterna att tillgodose behovet*

- *i första hand med befintliga resurser,*
- *i andra hand genom inköp av begagnat och*
- *i sista hand genom nyinköp."*

4.2 Malmö stad

4.2.1 Regionala klimatmål

I Malmö kraftsamlar man områdets klimatarbete genom *Klimatomställning Malmö*²⁶, och involverar förutom offentliga verksamheter både näringsliv, akademi, föreningar och Malmöbor. Alla som deltar tecknar ett klimatkontrakt och bidrar till att uppnå det kommunala klimatmålet för att minska utsläppen av växthusgaser i Malmö som geografiskt område. Det finns idag sju prioriterade omställningsområden; elförsörjning, uppvärmning, klimatneutralt byggande, cirkulär ekonomi, mobilitet, klimatsmart konsumtion samt nettonollorganisation. Arbetsgrupper för respektive omställningsområde har börjat bildas, som ska arbeta med att ta fram en färdplan för hur man ska nå Malmö stads klimatmål 2030. En sådan färdplan finns för området klimatneutral byggnation, LFM30, som tagits fram av byggbranschen i samarbete med Malmö stad. Färdplaner är också påbörjade inom flera av de andra prioriterade områdena.

Viable Cities ger stöd till Malmö stads klimatomställningsarbete genom projektet *Klimatneutralt Malmö 2030*. Stödet innefattar analyser av vilka åtgärder som mest effektivt minskar Malmö klimatpåverkan.

4.2.2 Kommunala klimatmål

Malmö stads miljöprogram för 2021-2030²⁷ innehåller tre målområden, varav ett handlar om "*Ett Malmö med minsta möjliga klimatpåverkan*". Målområdet innehåller fyra mål med tillhörande indikatorer, varav de första tre direkt berör växthusgasutsläpp. Se Tabell 3 nedan. Arbetet inom *Klimatomställning Malmö* är ett sätt att bryta ner och konkretisera klimatmålen genom färdplaner.

²⁶ Malmö stad (u.å) Så arbetar vi för att ställa om Malmö <https://malmo.se/Miljo-och-klimat/Klimatomställning-Malmo/Sa-arbetar-vi-for-att-stalla-om-Malmo.html>

²⁷ Malmö stad (2021) Miljöprogram för Malmö stad 2021-2030 <https://malmo.se/Miljo-och-klimat/Malmo-stads-miljoprogram.html>

Tabell 3. Indikatorer inom målområdet "Ett Malmö med minsta möjliga klimatpåverkan".²⁸

Målområde: Ett Malmö med minsta möjliga klimatpåverkan		
Mål	Indikator	Kommentar
1. Utsläppen av växthusgaser i Malmö som geografiskt område har minskat med 70 procent* * Jämfört med 1990 års utsläpp. Målvärdet utgör de faktiska territoriella utsläppsminskningarna av växthusgaser.	Totala faktiska territoriella växthusgasutsläpp i Malmö.	Halten av växthusgaser i atmosfären ska, i enlighet med Parisavtalet och nationella klimatmål, stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatet inte blir ohållbar. Växthusgasutsläppen från Malmö som geografiskt område ska därför minska kraftigt.
2. Malmö stads organisation har nettonollutsläpp	Växthusgasutsläpp för Malmö stads organisation*. * Inom Scope 1, 2, 3 för den kommunala organisationen enligt Greenhouse Gas Protocol (GHG)	Malmö stad ska vara en föregångare och behöver arbeta med organisationens egna utsläpp på ett effektivt sätt. För att uppnå minst nettonollutsläpp av växthusgaser ska Malmö stads organisation så långt som möjligt minimera utsläppen från direkta och indirekta utsläppskällor. De kvarvarande utsläppen ska kompenseras med kolinlagring för att nå nettonollutsläpp. Kolinlagring ska i största möjliga mån ske lokalt.
3. 2030 är Malmöns konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp på god väg till en hållbar nivå** ** År 2050 bör de globala utsläppen vara högst ett ton per person och år i enlighet med Parisavtalet. Målvärde för 2030 som linjerar med målet för 2050 kommer tas fram i början av programperioden ²⁹ .	Konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp per person och år.	Det är nödvändigt att inkludera de konsumtionsbaserade utsläppen när Malmö och Malmöbons påverkan på klimatet redovisas. I de konsumtionsbaserade växthusgasutsläppen ingår den klimatpåverkan som konsumtionen av varor och tjänster orsakar i Malmö, Sverige och andra länder. För att nå målet krävs ett omfattande samarbete och delaktighet med de som bor och verkar i Malmö.

²⁸ Malmö stad (2021) Miljöprogram för Malmö stad 2021-2030 <https://malmo.se/Miljo-och-klimat/Malmo-stads-miljoprogram.html>
²⁹ Målvärde 2030 = 3,1 ton CO₂-ekv/person enligt Miljöbarometern: <https://miljobarometern.malmo.se/klimat/utslapp-av-vaxthusgaser/konsumtionsbaserade-vaxthusgasutslapp-per-omrade/>

4.2.3 Klimatmål i upphandling

Klimatpåverkan kopplat till inköp och upphandling omfattas av Scope 3 inom mål 2 som gäller Malmö stads organisation (se Tabell 3). För att uppnå det målet ska växthusgasutsläpp från kommunens inköp vara netto noll 2030. Samtidigt omfattas det av mål 3 som handlar om konsumtionsbaserade utsläpp i hela Malmö. Utsläppen kopplade till investeringar och offentlig konsumtion har dock inte kalkylerats på lokal nivå utan nationella siffror används och fördelas jämnt på alla Sveriges invånare³⁰. Huvudfokus för mål 3 är alltså invånarnas utsläpp.

Förutom målen som handlar om klimatpåverkan, finns även ett mål inom målområdet *"Ett Malmö med rik och frisk natur"* som kopplar till hållbara inköp. Se formulering för indikator 12 nedan i Tabell 4.

Tabell 4. Indikator 12, inom målområdet *"Ett Malmö med rik och frisk natur"*.

Mål	Indikatorer	Kommentar
12. Ökad resurseffektivitet	Inköp av cirkulära eller hållbarhetsmärkta matvaror, artiklar och tjänster. Avfall och återvinning (för hela Malmö). Verksamheters energieffektivisering och omställning till en cirkulär ekonomi.	Genom ökad konsumtion förbrukas jordens resurser i allt snabbare takt och Malmös ekologiska fotavtryck behöver minska. Malmö ska ställa om till en mer cirkulär ekonomi där spill och avfall minimeras och energieffektivisering möjliggörs. Produkter, material och resurser ska nyttjas fullt ut, om möjligt återanvändas, och slutligen återvinnas.

Vad säger inköspolicyn?

I Malmö stads inköspolicy³¹ finns åtta inriktningsmål, varav ett berör hållbarhet och lyder: *"Samtliga inköp ska ske med ett medvetet ekonomiskt, miljömässigt och socialt ansvarstagande och hänsyn ska tas till samtliga relevanta och rimliga hållbarhetsdimensioner."*

³⁰ Malmö stad (2023) Nulägesanalys Omställningsområde Klimatsmart konsumtion
<https://miljobarometern.malmo.se/content/docs/nulagesanalys-omstallningsomrade-klimatsmart-konsumtion.pdf>

³¹ Malmö stad (2018) Inköspolicy
<https://malmo.se/download/18.6f4cd7c416cadbf90b2b201/1568016233690/ink%C3%B6pspolicy+final.pdf>

4.3 Umeå kommun

4.3.1 Regionala klimatmål

Klimatneutrala Umeå 2030 är ett projekt som bygger på samverkan mellan kommunen och andra organisationer, för att tillsammans jobba för ett klimatneutralt Umeå³². *Umeå klimatfärdplan* är en gemensam plattform för Umeås klimatomställning och innehåller fem fokusområden³³:

1. Mobilitet och transporter
2. Energi och byggd miljö
3. Konsumtion och cirkulär ekonomi
4. Mat och jordbruk
5. Övriga kompletterande åtgärder

Inom varje fokusområde finns ett antal klimatutmaningar som deltagande organisationer kan välja att anta. Underskrivande organisationer åtar sig att dela information årligen om aktiviteter och resultat i deras klimatarbete.

4.3.2 Kommunala klimatmål

Bland Umeås lokala miljömål^{34,35} finns ett antal klimatmål som är uppdelade enligt Tabell 5 nedan kring det geografiska området, kommunorganisationen respektive konsumtionsbaserade utsläpp. Det finns även ett mål specifikt för transporterens klimatpåverkan. En av de planerade åtgärderna i åtgärdsprogrammet är att utveckla en beräkningsmetod för konsumtionsbaserade utsläpp från Umeå kommunkoncern.

³² Umeå kommun (2022) *Klimatneutrala Umeå 2030* <https://www.umea.se/klimatneutral>

³³ Umeå kommun (2022) *Umeå klimatfärdplan* <https://www.umea.se/download/18.5d42dd88183aec45d4d21c4/1665751305603/Ume%C3%A5%20klimatf%C3%A4rdplan%202022-10-14.pdf>

³⁴ Umeå kommun (2023) *Miljömål och åtgärdsprogram* <https://www.umea.se/byggaboochmiljo/samhallsutvecklingochhallbarhet/klimatmiljoochhallbarhet/strategisktmiljoarbete/miljomal.4.5bc0956b1719ab0ae7f6b.html>

³⁵ Umeå kommun (2022) *Åtgärdsprogram för Umeå kommuns miljömål* <https://www.umea.se/download/18.6c2cab7b185dc86832f1b02c/1674813785703/%C3%85tg%C3%A4rdsprogram%20slutversion%20antagen%202022-12-06.pdf>

Tabell 5. Umeå kommuns mål inom målområde Klimat.

Målområde Klimat: Vi ska minska vår klimatpåverkan och vara fossilfria	
Mål	
<p>1. Umeås tätort ska vara klimatneutral till 2030 och hela Umeå ska vara klimatneutralt 2040, det vill säga ha nettonoll* utsläpp av växthusgaser</p> <p>* Klimatneutralt Umeå innebär att senast år 2040 ska Umeå inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Målet innebär att utsläppen av växthusgaser från Umeå ska vara minst 85 procent lägre år 2040 än utsläppen år 1990. (År 2030 Umeå stad enligt handlingsplan för Klimatneutrala Umeå 2030). Minskningstakten ska ske på ett sådant sätt att Umeå kommuns utsläppsutrymme inte överskrids. Utsläppsutrymmet utgår ifrån Parisavtalet och beräknas utifrån bästa tillgängliga forskning.</p>	
<p>2. Umeå kommunkoncern ska vara klimatneutral 2025*, det vill säga ha nettonoll utsläpp av växthusgaser.</p> <p>* Umeå kommunkoncern följer samma definition som Sveriges klimatmål. Det finns dock inget nuläge för 1990. Därför används 2019 som basår. (Den första samlade bedömningen av Umeå kommunkoncerns utsläpp genomfördes under 2021 med 2019 års tillgängliga data.)</p>	
<p>1. Umeås konsumtionsbaserade klimatpåverkan minskar till 2 ton CO₂-ekvivalent per person till år 2040 och 1 ton till år 2050.</p>	
<p>2. Transporternas klimatpåverkan i Umeå ska minska. Det ska ske genom att drivmedlen är fossilfria år 2030 och att det hållbara resandet ökar.</p>	

En kartläggning av kommunkoncernens klimatpåverkan togs fram för år 2019 och baserades på metodiken i Greenhouse Gas Protocol (GHG).³⁶ Detta innefattar alltså även Scope 3 och indirekta utsläpp kopplade till produktion av inköpta varor. De största utsläppen av växthusgaser kom från produktion av fjärrvärme och el, energianvändning och transporter (inklusive tjänsteresor)³⁷. Baserat på kartläggningen av klimatpåverkan har åtgärder identifierats i syfte att nå målsättningen om klimatneutralitet år 2025. I samband med kartläggningen gjordes också en första analys av klimatpåverkan från Umeå kommuns inköp av varor och tjänster under 2019, som visade att den största delen av utsläppen kom från följande områden³⁷:

- Bygg och entreprenad
- Inköp av huvudverksamhet (t. ex. externa utförare av skola, vård och omsorg)
- Elanvändning och fjärrvärme
- Livsmedel
- Fordon och drivmedel
- Tjänsteresor

³⁶ Tyréns (2021) PM Metodbeskrivning för "Modell för beräkning av CO₂ utsläpp"
<https://www.umea.se/download/18.4d369b7417d747dce55e89/1638777291861/Ber%C3%A4kningsmodell%20f%C3%B6r%20kommunens%20koldioxidutsl%C3%A4pp.pdf>

³⁷ Umeå kommun (2022) Åtgärdsprogram för Umeå kommuns miljömål
<https://www.umea.se/download/18.6c2cab7b185dc86832f1b02c/1674813785703/%C3%85tg%C3%A4rdsprogram%20slutversion%20antagen%202022-12-06.pdf>

År 2018 genomfördes en undersökning av Umeåbornas konsumtionsbaserade utsläpp^{38,39}, och efter detta har verktyget Konsumtionskompassen utvecklats i samarbete med Stockholm Environment Institute, SEI. Genom verktyget har klimatavtrycket från konsumtionen i Umeå beräknats till 10 ton CO₂e per person och år. Av dessa står hushållens konsumtion för drygt 6 ton och resterande utsläpp kommer från offentlig konsumtion samt privata och offentliga investeringar⁴⁰.

4.3.3 Klimatmål i upphandling

Umeå kommun har tagit fram ett åtgärdsprogram för miljömålen där det för klimatmålen beskrivs i vilken takt arbetet behöver genomföras så att det sker i enlighet med Parisavtalet⁴¹. Flera av dessa åtgärder berör klimat och upphandling och nedan syns några exempel:

- Fossilfri fordonsflotta i egen verksamhet och effektiviserat nyttjande av dessa fordon.
- Uppdatera kommunens resepolicy, så att den bidrar till fossilfria resor och minskad klimatpåverkan samt följ upp att den efterlevs.
- Utveckla och implementera formerna för kravställning och incitament vid upphandling av hållbara transporter.
- Vid nyproduktion, renovering och ombyggnation återbruka och/ eller välja byggmaterial med så låg klimatpåverkan som möjligt utifrån projektets förutsättningar.
- Sätta mål och riktlinjer för klimatpåverkan vid renovering och ombyggnation.
- Utveckla beräkningsmetod för konsumtionsbaserade utsläpp från Umeå kommunkoncern.
- Följa upp avtalsefterlevnad utifrån satta miljökrav i befintliga upphandlingar.
- Effektivisera transporter inom kommunal verksamhet genom t. ex. samordning, ruttplanering och digitalisering.
- Upprätta en intern hantering av möbler för att främja återbruk.

Vad säger inköspolicyn?

I kommunens inköps- och upphandlingspolicy⁴² står att: *"Kommunen ska genom att ställa miljökrav vid upphandling främja hållbar utveckling och skydda miljö och hälsa. Miljökraven ska bidra till att kommunen når lokala och nationella miljö- och klimatmål samt att teknik och nya innovationer utvecklas."*

Gällande klimatkrav pekas fastigheter och transporter ut som prioriterade områden.

³⁸ SEI (2018) Konsumtionsbaserade utsläpp i Umeå kommun
<https://www.umea.se/download/18.19a41f3a17567e789ef2cc1/1605173285763/Konsumtionsbaserade%20Utsl%20i%20Ume%C3%A5%20kommun.pdf>

³⁹ Umeå kommun (2023) Det här vet vi om Umeås klimatavtryck
<https://www.umea.se/byggaboochmiljo/samhallsutvecklingochhallbarhet/klimatmiljoochhallbarhet/klimatavtrycketiumea.4.2d1f0ce71837774fd1a3b.html>

⁴⁰ Umeå kommun (2022) Konsumtionen och klimatet
https://www.umea.se/byggaboochmiljo/samhallsutvecklingochhallbarhet/klimatmiljoochhallbarhet/koldioxid_snalaplatsen/konsumtionsvanor.4.19a41f3a17567e789ef2c0e.html

⁴¹ Umeå kommun (2022) Åtgärdsprogram för Umeå kommuns miljömål
<https://www.umea.se/download/18.6c2cab7b185dc86832f1b02c/1674813785703/%C3%85tg%C3%A4rdsprogram%20slutversion%20antagen%202022-12-06.pdf>

⁴² Umeå kommun (2016) Inköps- och upphandlingspolicy
<https://www.umea.se/download/18.7d7d901172bb372c5df3/1592815624679/Ink%C3%B6ps-%20och%20upphandlingspolicy.pdf>

4.4 Uppsala kommun

4.4.1 Regionala klimatmål

*Uppsala klimatprotokoll*⁴³ är ett lokalt klimatavtal och ett branschöverskridande nätverk för företag, offentliga verksamheter, universitet och föreningar som samverkar för att öka takten i klimatomställningen.

I avtalet för perioden 2021-2024⁴⁴ är den gemensamma målsättningen:

"Medlemmarnas gemensamma utsläpp av växthusgaser ska minska med 14 % per år till och med 2030." Enligt avtalet ligger denna målsättning i linje med Parisavtalet och är en förutsättning för att Uppsala ska bidra till att den globala medeltemperaturen inte överstiger 1,5 grad. Målsättningen baseras på teorin om koldioxidbudget, vilket betyder att procentsatsen justeras årligen beroende på föregående års resultat. Eftersom minskningen inte har nått upp till 14% per år sedan 2021 har minskningstakten behövt justeras till först 17% år 2022 och sedan 20% år 2023⁴⁵.

Målet följs upp genom att medlemmarna årligen rapporterar sina direkta och indirekta växthusgasutsläpp. Beräkningarna görs enligt metodiken i Greenhouse Gas Protocol (GHG) och omfattar direkta utsläpp (Scope 1), indirekta utsläpp från inköpt energi (Scope 2) och indirekta utsläpp från värdekedjan (Scope 3). Enligt avtalet ska medlemmar kartlägga och mäta de betydande indirekta utsläppen, vilket betyder att minst två tredjedelar av utsläppen i Scope 3 som organisationen har rådighet över, inkluderas.

Som medlem i Uppsala klimatprotokoll åtar man sig bland annat att anta de klimatutmaningar som är mest relevanta för att minska verksamhetens klimatpåverkan. Klimatutmaningar finns inom följande områden:

- Energi
- Transporter och arbetsmaskiner
- Resor
- Byggnation och anläggning
- Övrig indirekt klimatpåverkan

I samverkan med Uppsala kommun har Uppsala klimatprotokoll tagit fram en klimatifärdplan med förslag på åtgärder, uppdelat på två områden – Bygg & anläggning och Livsmedelskedjan⁴⁶.

⁴³ Uppsala klimatprotokoll (u.å) Om Klimatprotokollet <https://klimatprotokollet.uppsala.se/om-klimatprotokollet/>

⁴⁴ Uppsala klimatprotokoll (u.å) Avtal period V 2021-2024 https://klimatprotokollet.uppsala.se/globalassets/klimatprotokollet2/dokument/klimatavtal_period_v.pdf

⁴⁵ Uppsala klimatprotokoll (2023) Utsläppen minskar – men inte tillräckligt fort <https://klimatprotokollet.uppsala.se/nyheter/utslappen-minskar--men-inte-tillrackligt-fort/>

⁴⁶ Uppsala kommun (2021) Hur kan Uppsala minska utsläppen till 2030? <https://www.uppsala.se/kommun-och-politik/sa-arbetar-vi-med-olika-amnen/sa-arbetar-vi-med-miljo-och-klimat/hur-kan-uppsala-minska-utslappen-till-2030/>

4.4.2 Kommunala klimatmål

I Uppsala kommuns Miljö- och klimatprogram⁴⁷ finns övergripande miljö- och klimatmål:

- Giffri miljö 2050 och hållbara resursflöden
- Klimatneutralt Uppsala 2030 för ett klimatpositivt Uppsala senast 2050
- Klimatanpassat Uppsala

Klimatneutralt Uppsala 2030 innebär att⁴⁷:

- Växthusgasutsläppen* ska minska i den takt som krävs för att ligga i linje med Parisavtalets åtagande för att nå målet om högst 1,5 graders uppvärmning. Minskningen i Uppsala ska vara 10–14 procent per år. (**De utsläpp som avses är Uppsalas klimatpåverkan från el- och värmeanvändning, transporter, jordbruk och industriprocesser och Uppsalabornas långväga resande. Utsläpp från byggnation och anläggning ingår inte i dagsläget, men är en prioriterad fråga under utveckling.*)
- De totala växthusgasutsläppen i kommungeografin får maximalt uppgå till 28 procent av utsläppen 2020* eller 297 kiloton CO₂e år 2030. (**Baserat på ett normalkorrigerat värde om 1 068 kiloton CO₂e år 2020 och en genomsnittlig utsläppsminskningstakt på 12 procent per år under 2021–2030. Jämfört med 1990 ska utsläppen år 2030 ha minskat med 80 procent.*)
- Nettonollutsläpp ska åstadkommas senast år 2030. Det betyder att upptag av växthusgaser (negativa utsläpp) ska uppgå till minst samma mängd som kvarvarande utsläpp efter den årliga utsläppsminskningen på 10 till 14 procent inom kommunen. Negativa utsläpp kan inte ersätta utsläppsminskningar utan är verktyg för klimatneutralitet och klimatpositivitet

Klimatpositivt Uppsala innebär att⁴⁷:

- Växthusgasutsläppen inom kommungeografin fortsätter att minska i linje med koldioxidbudgeten även efter uppnådd klimatneutralitet.
- Negativa utsläpp inom kommungeografin behålls så att de överstiger kvarvarande växthusgasutsläpp.
- Även klimatpåverkan från Uppsalabornas konsumtion ingår i mål, åtgärdsarbete och uppföljning*. (**De delar av klimatpåverkan från Uppsalabornas konsumtion som i dag följs utgår från nationella data. Målet är att uppföljningen ska utgå från lokala data.*)

Klimatmålen är implementerade i kommunens mål och budget, där uppdrag 15 innebär att öka takten i klimatomställningen⁴⁸. Uppdraget omfattar framtagandet av en koldioxidbudget införs för att löpande följa upp takten i utsläppsminskningar och säkerställa att de åtgärder som genomförs är tillräckliga för att växthusgasutsläppen ska minska i den takt som krävs för att ligga i linje med Parisavtalets åtagande. Från 2021 ska minskningen i Uppsala vara 10–14 procent per år till 2030. Koldioxidbudgeten ska tas fram för de kommunala verksamheternas klimatpåverkan och för kommunen som geografiskt område.

⁴⁷ Uppsala kommun (2022) Miljö- och klimatprogram
<https://www.uppsala.se/contentassets/5d36faebce83404888c3a4677bad5584/miljo--och-klimatprogram.pdf>

⁴⁸ Uppsala kommun (u.å.) Mål och budget 2023 med plan för 2024-2025.
<https://www.uppsala.se/contentassets/6a65aa52898c4c3b865714d9ebb318d8/mal-och-budget-2023-med-plan-for-2024-2025.pdf>

4.4.3 Klimatmål i upphandling

För att skynda på förverkligandet av de övergripande målen finns tillhörande etappmål. Nedan beskrivs de som är kopplade till klimat och upphandling:

- Etappmål 2. Kommunens egen fordons- och maskinpark och upphandlade transporter är fossilbränslefria 2023. Upphandlade entreprenader är fossilbränslefria 2027
- Etappmål 5. Klimatpåverkan ska vara högst 1,25 kilo CO₂e per kilo inköpt livsmedel år 2030.
- Etappmål 6. Uppsala kommuns nya varor med plastinnehåll ska 2030 innehålla enbart återvunnen eller förnybar plast.
- Etappmål 7. Uppsala kommun ska varje år minska sina utsläpp av växthusgaser från genomförda projekt inom bygg och anläggning för att säkerställa klimatneutralitet 2030. Målet handlar både om kommunens egna projekt och projekt som genomförs genom markanvisning.

Vad säger inköspolicyn?

I Uppsala kommuns inköspolicy⁴⁹ står: *"Uppsala kommun ska arbeta strategiskt och aktivt för att uppnå ekologisk hållbarhet vid inköp. De leverantörer kommunen ingår avtal med ska bidra till att kommunens miljö- och klimatmål uppnås liksom de nationella miljömålen. I upphandlingar ska miljökrav alltid finnas med. Samordnade varuleveranser ska utvecklas och nyttjas där det är möjligt för att effektivisera samt minska kostnader och miljöpåverkan."*

⁴⁹ Uppsala kommun (2018) Policy för upphandling och inköp
<https://www.uppsala.se/contentassets/e32b60700c1846668b196eb40daaa2d9/policy-for-upphandling-och-inkop.pdf>

5 Diskussion och slutsats

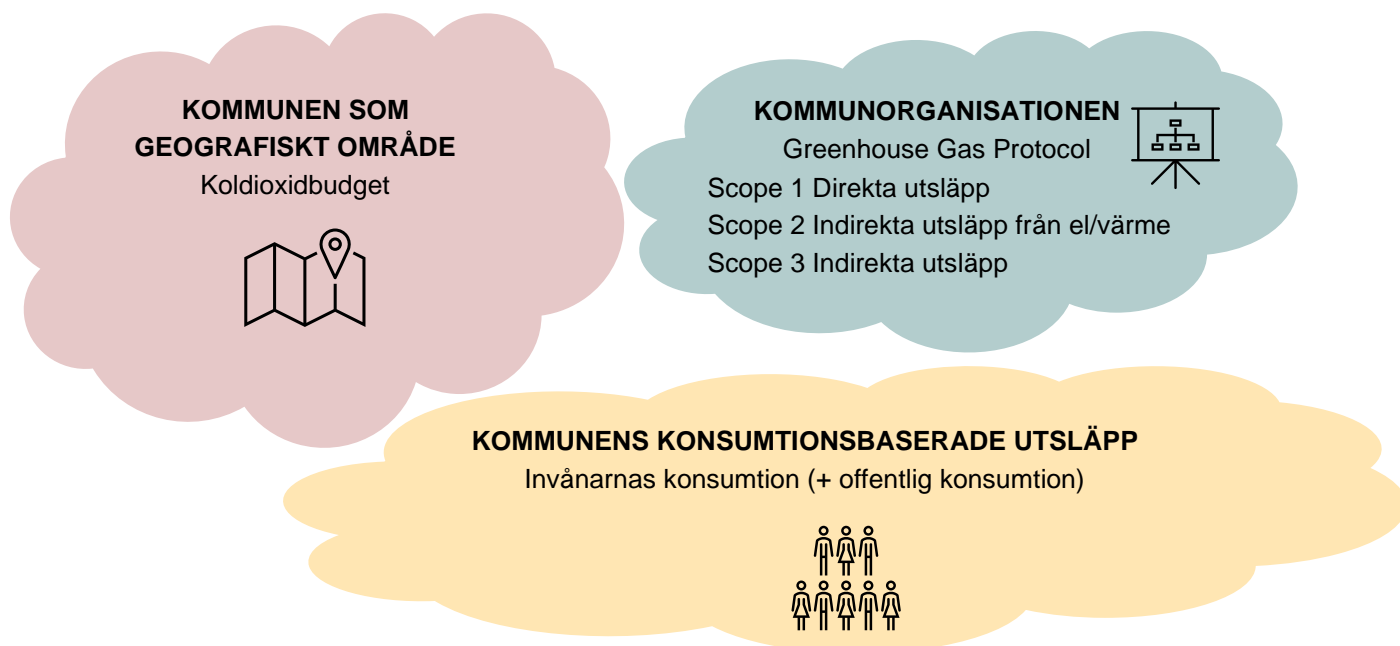
Syftet med denna rapport är att kartlägga på vilket sätt och i vilken omfattning klimatmål i upphandling görs i kommuner. Frågeställningarna gäller både kommunernas övergripande klimatmål och deras mål för att minska klimatpåverkan från upphandling och inköp:

- Hur ser kommunernas klimatmål ut? Vilka är utgångspunkterna?
- På vilket sätt och i vilken omfattning finns klimatmål för upphandling och inköp?

5.1 Hur ser kommunernas klimatmål ut?

Kommuner uttrycker sina klimatmål på många olika sätt och det är inte alltid lätt att jämföra dem rakt av med varandra. Generellt sett har kommuner dock en tydlig gemensam utgångspunkt gällande sina klimatmål, nämligen Parisavtalet. Sveriges nationella klimatmål bygger på Parisavtalet och kommunerna bryter ner målen på lokal nivå. Flera svenska regioner har initierat vad som ibland kallas "lokala Parisavtal", där offentliga aktörer tillsammans med näringsliv, medborgare och andra samhällsaktörer går ihop för att gemensamt minska regionens klimatpåverkan med ambitionen att begränsa jordens uppvärmning till 1,5 grader i enlighet med Parisavtalet. Exempel på "lokala Parisavtal" är *Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om*, *Uppsala klimatprotokoll*, *Umeå klimatfärdplan* och *Klimatomställning Malmö*.

Av de fyra studerade kommunerna har tre av dem en relativt tydlig uppdelning mellan tre olika perspektiv i sina klimatmål, som illustreras i Figur 2 och beskrivs närmare nedan, nämligen *Kommunorganisationen*, *Kommunen som geografiskt område* samt *Kommunens konsumtionsbaserade utsläpp*. Kommuner har ofta, eller håller på att utveckla, klimatmål för alla dessa delar. Konsumtionsbaserade klimatmål är inte lika väl utvecklade och många håller fortfarande på att kartlägga klimatpåverkan från inköp (del av scope 3).

Figur 2. Tre perspektiv för beräkning av en kommuns klimatpåverkan.

1. Kommunorganisationen

Kommunorganisationens klimatpåverkan brukar beräknas enligt Greenhouse Gas Protocol och delas upp enligt de tre scopen beroende på utsläppskategori. Den största andelen hamnar i scope 3, där alla indirekta utsläpp både uppströms och nedströms ingår. Här ingår utsläpp kopplat till inköp. Allt fler kommuner börjar att kartlägga scope 3.

Exempel

- **Göteborg:** "Göteborgs Stad ska minska sina utsläpp i en ännu högre takt" (jämfört med minskningstakten för Göteborg som geografiskt område, se nedan).
- **Malmö:** "Malmö stads organisation har nettonollutsläpp". (Målår 2030).
- **Umeå:** "Umeå kommunkoncern ska vara klimatneutral 2025, det vill säga ha nettonoll utsläpp av växthusgaser".

2. Kommunen som geografiskt område

Mål för kommunens geografiska område är ofta centrala i kommuners klimatmål. Detta kallas även territoriella utsläpp. När kommunerna sätter mål har många börjat använda en koldioxidbudget. Det finns metoder för att bryta ner den globala koldioxidbudgeten på lokal nivå. Om alla skulle följa sin budget skulle vi uppfylla Parisavtalets mål. Med en koldioxidbudget fångas tidsperspektivet upp, dvs. om utvecklingen går för långsamt behöver vi minska ännu mer kommande år. Det som brukar ingå är främst transporter (både inrikes och utrikes) och även arbetsmaskiner, el och värme och vissa industrier. Kopplat till upphandling berörs möjligen transporter och arbetsmaskiner, men det mesta i denna kategori sker utanför kommunens rådighet.

Exempel

- **Göteborg:** "Utsläppen av växthusgaser i Västra Götaland ska minska med 80 procent till år 2030 från 1990 års nivå".
- **Malmö:** "Utsläppen av växthusgaser i Malmö som geografiskt område har minskat med 70 procent". (Målår 2030, jämförelseår 1990).
- **Umeå:** "Umeås tätort ska vara klimatneutral till 2030 och hela Umeå ska vara klimatneutralt 2040, det vill säga ha nettonoll utsläpp av växthusgaser". Målet innebär att utsläppen av växthusgaser från Umeå ska vara minst 85 procent lägre år 2040 än utsläppen år 1990.
- **Uppsala:** "De totala växthusgasutsläppen i kommungeografien får maximalt uppgå till 28 procent av utsläppen 2020 eller 297 kiloton CO₂e år 2030".

3. Kommunens konsumtionsbaserade utsläpp

Fler och fler tittar också på konsumtionsbaserade utsläpp. Ofta inkluderas offentlig konsumtion som en schablon utifrån det nationella snittet. Fokus kring åtgärder och analys ligger därför på hushållen. Största delarna av hushållens konsumtion brukar vara transporter (bil, flyg), livsmedel och boende (el och värme, möbler).

Exempel

- **Göteborg:** Indikatorn *"Konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser per invånare i Sverige"* (Målvärde 2030: 3,3 ton koldioxidekvivalenter per invånare och år).
- **Malmö:** *"2030 är Malmös konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp på god väg till en hållbar nivå"*. (Målvärde 2030: 3,1 ton CO₂e/person).
- **Umeå:** *"Umeås konsumtionsbaserade klimatpåverkan minskar till 2 ton CO₂-ekvivalent per person till år 2040 och 1 ton till år 2050"*.

5.2 På vilket sätt och i vilken omfattning finns klimatmål för upphandling och inköp?

De fyra studerade kommunerna har brutit ner sina övergripande klimatmål på olika sätt för att omfatta upphandling och inköp. Detta sammanfattas i Tabell 6 nedan. Göteborgs Stad har ett specifikt delmål som rör minskad klimatpåverkan från inköp och som följs upp genom olika indikatorer inom bland annat byggnader, anläggningar och livsmedel men även övriga inköp. För Malmö stad är kopplingen direkt till klimatmålet för kommunorganisationen där klimatpåverkan från inköp ingår i scope 3. Även Umeå kommun har en direktkoppling till kommunorganisationens klimatmål, men även ett specifikt mål kring fossilfria drivmedel. Uppsala kommun har flera etappmål som berör upphandling kopplat till kategorierna fossilbränslefria transporter, livsmedel, plast, bygg och anläggning. Göteborgs Stad, Malmö stad och Umeå kommun har kartlagt utsläppen från sina inköp för att kunna använda som baseline vid måluppföljning.

Sammanfattningsvis har de övergripande klimatmålen brutits ner till att beröra upphandling inom vissa kategorier som återkommer: Bygg och anläggning, livsmedel och fossilbränslefria transporter. I övrigt kopplas de direkt till klimatmålen för kommunorganisationen och flera har nyligen genomfört en kartläggning av nuläget genom t. ex. miljöspendanalys.

Inköpskategorierna kan jämföras med SKR:s enkätundersökning som visade att 80% av respondenterna angav att kommunens klimatarbete fått genomslag i upphandling och andra åtgärder för fordon, livsmedel och energieffektivisering. Genomslaget syns alltså framför allt inom ett fåtal inköpskategorier och inte nödvändigtvis genomgående för samtliga inköp. Kommuners inköspolicys är ofta allmänt hållna och klimatmålen för inköp framgår i stället av indikatorer och etappmål i kommunernas miljö- och klimatprogram eller tillhörande handlingsplaner och åtgärdsprogram.

Det är positivt att flera kommuner har kartlagt inköpens klimatpåverkan, eftersom ett utgångsläge krävs för att kunna följa upp effekten av genomförda klimatåtgärder så som klimatkrav i upphandling. För att uppnå störst klimatnytta krävs att resurserna läggs på de åtgärder som ger störst effekt. Och för att avgöra detta behöver klimatnyttan kvantifieras och i slutändan följas upp mot kommunernas klimatmål.

Tabell 6. Olika kommuners indikatorer för uppföljning av klimatpåverkan från upphandling och inköp.

	GÖTEBORG	MALMÖ	UPPSALA	UMEÅ
KLIMATMÅL	Göteborgs klimatavtryck är nära noll 2030	Ett Malmö med minsta möjliga klimatpåverkan 2030	Klimatneutralt Uppsala 2030 för ett klimatpositivt Uppsala senast 2050	Vi ska minska vår klimatpåverkan och vara fossilfria
DELMÅL	Göteborgs Stad minskar klimatpåverkan från inköp			
INDIKATORER	<p>Utsläppen av växthusgaser från stadens inköp ur ett livscykelperspektiv ska minska med cirka 30 procent för livsmedel och med minst 90 procent för övriga inköp samt för byggnader och anläggningar.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inventarier, produkter, material och tjänster - Ny- och ombyggda byggnader i egen regi samt vid nyexploatering på mark med markanvisningar - Anläggningar i egen regi samt vid nyexploatering på mark med markanvisningar - Livsmedel 	<p>Malmö stads organisation har nettonollutsläpp</p>	<p>Kommunens egen fordons- och maskinpark och upphandlade transporter är fossilbränslefria 2023. Upphandlade entreprenader är fossilbränslefria 2027</p> <p>Klimatpåverkan ska vara högst 1,25 kilo CO₂e per kilo inköpt livsmedel år 2030</p> <p>Uppsala kommuns nya varor med plastinnehåll ska 2030 innehålla enbart återvunnen eller förnybar plast</p> <p>Uppsala kommun ska varje år minska sina utsläpp av växthusgaser från genomförda projekt inom bygg och anläggning för att säkerställa klimatneutralitet 2030. Målet handlar både om kommunens egna projekt och projekt som genomförs genom markanvisning</p>	<p>Umeå kommunkoncern ska vara klimatneutral 2025*, det vill säga ha nettonoll utsläpp av växthusgaser</p> <p>Transporternas klimatpåverkan i Umeå ska minska. Det ska ske genom att drivmedlen är fossilfria år 2030 och att det hållbara resandet ökar.</p>